

# Se psím spřežením za laponskou legendou

Dlužno přiznat, že laponská legenda není rozhodně jen jedna. Každý znalec či příznivec Severu by vám sám nějakou přidal. My se do Finska, za severní polární kruh vypravili s touhou poznat hned čtyři z nich: uctíváním nejvyšší finskou horu Halti, severní polární zář, osobitý tradiční pěvecký projev národa Sámuů – joik a lapin kulta – laponské zlato (což je mimo jiné i název nejznámějšího finského piva).

Když říkám my, mám tím na mysli partu čtyř zkušených cestovatelů z jihomoravských Hustopečů. Tohle kvarteto běžkařů doprovází spřežení dvou aljašských malamutů a tří grónských psů, řízené mou maličkostí. Mimo běžkaře Kamila a grónáka Bandy z nás nikdo není na dalekém Severu poprvé. Máme plány i představu, do čeho jdeme, přesto nás čeká plno překvapení a putování snů...

## Start s valnou hromadou

Expediční sáně obtěžkané vybavením a proviantem na pět dnů v divočině váží dobrých 120 kilo. Přesto s nimi pětice odpočatých severanů cloumá jako by nic, ještě že jsou pevně přikotveny k autu. Ještě pár okamžiků a zběsile vyrážíme vstříc nádherným bílým kopcům na obzoru. Start se příliš nevydařil.

*Kvílení meluzíny přeruší jen občasné táhlé vlčí zavýetí a hlasitý sbor, když se zjevíme s krmením. Téměř šedesátka psích tahounů navozuje dokonale atmosféru eskymáckého tábora.*

Už v první zatáčce nedočkavým spřežením smetávám dva z kolegů běžkařů. Je z toho humorná valná hromada, lyže i kosti našťastí vydržely. Mimo svých pětasedmdesáti kilo tedy k saním na tažném laně ještě připojuji jednoho z běžkařů i s pulkou (dětské boby s nákladem, připevněné speciálními tyčemi k bedernímu pásu). Snad to trochu zkrotí elán psích tahounů, nahromaděný za téměř třídní cestování v boxech přívesného vozíku. Za sebou necháváme velké parkoviště na okraji městečka Kilpisjärvi v severozápadním výběžku Finska, pouhých 15 kilometrů od norskofinsko-švédského Trojmezí. Přestože je polovi-



■ Matěj s Jirkou tvoří zadní voj.

na března, zde, téměř 300 kilometrů za severním polárním kruhem, ještě zima vládne pevnou rukou. A pohled na teploměr, který ukazuje čtrnáct pod nulou, napovídá, že ještě asi dlouho vládnout bude.

## Autiotupy a varaustupy

Už druhým dnem ukrajujeme s plně naloženými sáněmi a pulkami kilometry z naplánované trasy. Ta je dobře značená březovými tyčemi a slušně projatá lyžemi i skútry. Fouká silný, mrazivý protivítr – bez kukel a brýlí to nejde. Na druhou stranu vítr trhá

oblačnost, a tak na rozdíl od loňské „bílé tmy“ je na co koukat. Panorama severské krajiny nasvícené zimomřivým sluncem, může mít, obzvláště pro některé jedince, nepřekonatelné kouzlo.

V duchu lituji, že jsme se vypravili na Sever tak pozdě. V polovině března, kdy se den už výrazně prodlužuje a mrazy začínají ztrácet na své třeskutosti, vyráží totiž do přírody podstatně více lidí než v únoru. U turistických a sobařských tras jsou cestovatelům k dispozici volné sruby finské lesní správy tzv. autiotupy nebo lépe vybavené, placené varaustupy. Včerejší noc na srubu Saarijärvi tak naše pěti-

ce strávila ve společnosti hned dalších devíti cestovatelů, převážně Finů. Psi si užívali, ostatně i jako v dalších dnech, klidu a závětří u nedalekého dřevníku. Ostatně nikde jinde ani nebylo v bezlesé krajině kam přivázat stakeout.

## Safari Lapland dog sled v praxi

Občas nás mívá, v diskretní vzdálenosti, hřmotný sněžný skútr; jehož řidič neopomene pokynout k pozdravu. Říkáme si, že už nás nic nemůže překvapit. Opak je pravdou... V prudkém sjezdu najednou psi zbystří a začnou se otáčet. V krátké chvíli nás předjíždí velké spřežení finských husky s obrovitými sáněmi a za ním v závěsu sedm dalších šestispřeží. Právě vidíme Safari Lapland dog sled v praxi. Naši psi jsou jako u vytržení a snaží se s konkurencí držet krok, na což doplácí právě připřažený kolega Peťa, který za námi vlaje jako mávátko.

Večer na srubu máme možnost mluvit s ošlehanou musherkou, která psí konvoj vede. Pochází ze Švýcarska, na psí farmě pracuje teprve od podzimu a své krajiny zde, spolu s turisty z Německa a dalších zemí, zaučuje do tajů musherského řemesla. Zájemce o mrazivé, exotické dobrodružství, které cestovka kvalitně oblékne od hlavy až k patě, nejprve zasvětil do ovládání a péče o perfektně vycvičené šestispřeží haskounů a alaskánů. Teď už jsou ale na dvoutýdenní výpravě po okolních horách. Denně ujedou okolo padesát kilometrů a k nocování využívají varaustup. Ostatně v nejbližších dnech budeme mít možnost se s nimi, či jejich stopami, několikrát střetnout.

## Se psy až na vrchol

Únava a blížící se soumrak nás zastavuje asi deset kilometrů od vrcholu legendární hory Autiotupa Pihtusjärvi, která leží na norskofinské hranici na břehu stejnojmenného jezera. Je nejenom útulná, ale zároveň se nám jeví

jako ideální základní tábor k dobytí vrcholu Halti. Polární nováček Kamil a mazák Jura, který už má dobývání vrcholů plné zuby, vyhlásí pro zítřek odpočinkový den. My tři zbývající, tedy Matěj, Peťa a já vymyslíme novou variantu postupu. V základním táboře necháváme Chikitu s Kidem, dva psy, kteří by si měli odpočinout, a se zbývajícími třemi vyrážíme na sněžnicích a lyžích k vrcholu.

Čím více nás poryvy větru srážejí ze strmého stoupání, tím lepší a platnější je pomoc psů připřažených lanem k pasu. V posledních úsecích se ale viditelnost rapidně zhoršuje a silný víchř nás doslova přibíjí k zemi. Mraz skulina-

mi vniká pod kuklu, strhává kapuci a zabodává ostré jehličky do každého odhaleného centimetru kůže. Nejsme daleko od toho svůž záměr vzdát. Bohyně Haltirášša zkrátka nechce ukázat své sídlo zadarmo. Pokus vytáhnout foťák zkřehlýma rukama končí jeho pádem a následným zamrznutím objektivu, naštěstí s sebou máme přístroje dva.

### Skijoringová exhibice a překvapení u srubu

Konečně jsme na samém vrcholu, u žluté kamenné mohyly a schránky s větrem rozervaným vrcholovým deníkem. Matěj mi podává ruku, gratuluje a já si s překvapením uvědomuji, že jsem docela naměkko. S vypětím všech sil fotíme, co zbylo z norských panoramat. I psi jsou ze zdejší sloty poněkud nesví, takže s radostí uvítají pokyn k návratu. Matěj s Belou a Petá s Banditem zahajují svou vrcholovou exhibici ve skijoringu. Přestože je to jejich premiéra a terén víc než extrémní, vedou si

přeruší jen občasné táhlé vlčí zavýty a hlasitý sbor, když se zjevíme s krmením. Téměř šedesátka psích tahounů navozuje dokonale atmosféru eskymáckého tábora.

### Pohádkovým krajem až do vyčerpání

Ráno se vydáváme po psích stopách západním směrem, stále ještě podle tyčového značení. Počasí se mění doslova každým okamžikem. Z krásného rána je během chvíle regulérní vánice. Jsme u jezera Somasjärvi, ve srubu krátce posvačíme – odsud už budeme postupovat volným terénem bez jakéhokoliv značení. Teoreticky to vypadalo jednoduše: Budeme kopírovat tok řeky a od říčního koryta nesmíme nikam stoupat. To se snadno řekne, jenže pusté bílé kopce a sedla či pomyslná koryta jsou všude, kam se rozhledneme. Nastává tvrdá a zodpovědná práce s mapou, kompasem a GPS. Počasí se mezitím opět umoudřilo a dopřává nám neuvěřitelné sce-

naročný tisícikilometrový závod. Mám možnost tak trochu porovnávat, ale před její odvahou a houževnatostí smekám.

### Za odměnu polární záře

Ze srubu se nakonec vyklubala varaustupa, kde už byli utábořeni naši známí musheři. Náš srub je ještě o kilometr dál, na Sobím jezeře. Za celodenní námahu jsme však odměnění stylovou klasikou – starý začouzený srub dýchá historií. Psi, už opět v závětrí dřevníku, si pochutnali na granulích zalitých teplou polévkou. Malá kamínka vytvořila příjemnou atmosféru a naše pětice cestovatelů už zakrátko provozuje pravé kulinářské hody.

Venku se mezitím vyjasnilo a rtuť teploměru neúprosně klesá ke dvacíctce. Prohlášení, že takováto konstelace je ideální pro vznik polární záře, vyprovokovala nováčka Kamila do stavu nejvyšší pohotovosti. Samozřejmě i my ostatní jsme chodili ven poctivě hlídkovat. Vždyť polární zář je nádherný přírodní úkaz,



■ Srub Pihtsujärvi

velice dobře. I tak však mám obavy o jejich zdraví, naštěstí zbytečně. Já jako jediný nelyžující sundávám sněžnice a nasedám do dětských bobů, které sebou celou dobu vláčím. Do nich zapřažený Storm chvíli nechápavě kouká, ale pak z prudkého kopce s chutí vyráží za mizejícími kamarády. Nevím, jak se tenhle sport jmenuje, ale určitě to byl úspěšný prvosjezd nejvyšší hory Finska v této disciplíně!

Při návratu z Halti na nás čeká překvapení. Psí karavana vedená švýcarskou musherkou, které se u pasu houpají hned čtyři pořádné laponské nože zvané „puko“, dorazila na nocleh k našemu srubu. Jednotlivá spřežení navzájem propojí řetězy, sáně sklopí na bok a tenhle „vláček“ rozložený mezi srubem a dřevníkem se na obou stranách ukotví. Obdivuji, jak má turisty „vycvičené“. Takřka okamžitě se věnují psům, kontrolují tlapy a každému vykopají ve sněhu pořádný záhrab. Psi se v zákopech okamžitě stáčí do klubíček, však také okolí začíná bičovat silný vítr, který se posléze změní v celonoční řádění vichřice. Kvílení meluzíny



■ Kulinářské hody

nérie. Protahujeme se podivuhodnými soutěskami, které se každou chvíli rozlévají do širokých údolí, přičemž pod skluznicemi saní spíše jen tušíme tok řeky Valtijoki. Občas se objeví azurový led, ale stačí chvilka nepozornosti a těžké sáně mizí ve zrádné, nezamrzlé proláklíně. Teprve společnými silami se nám daří z téhle pasti vyvážnout.

Několik hodin putování neskutečně krásným, pohádkovým terénem nás přivádí na rozlehlou planinu. Kolem sporych keříčků břízek se prohání ledový vítr a ostře se zakusuje do tváře. Vyčerpání je znát na každém z nás, ale asi nejméně najevo jej dávají znát psi. V dálce na obzoru sice spatřujeme kýžený srub, ale po půl hodině plahočení v silném protivětru se zdá, že se nepřiblížil ani o píď. V těchto chvílích si vzpomínám na kamarádku Janu Henychovou, která před několika dny, o několik desítek kilometrů severněji na norské straně hranice vybojovala se svým spřežením



■ Na vrcholu Halti

doslova svátek severní oblohy, který se mnohdy nepodaří někomu spatřit za celý pobyt.

My se však dočkali! Na obloze, kde nebylo ani památky po rušivých prvcích civilizace, začaly probleskovat první barevné šmouhy. Každou chvíli vybuchovaly nové gejzíry světla, vlnily se a kroutily jako barevné hadi. Zatímco my, s hlavami vyvrácenými, zírali v němém úžasu, naši dva fotografové, Petá a Kamil, jásalí nad svými úlovky. Na fotografiích totiž polární záře vynikala ještě ve větší kráse než ve skutečnosti. I když jsme měli to štěstí vidět polární záři v následujících dnech ještě několikrát, nikdy už to nebylo ono. Tam na Sobím jezeře, v ledové pustině, s tmnou siluetou srubu a občasnou zatoulanou jiskrou z komína, byla romantika dovedena ke své krystalické dokonalosti.

*Pokračování příště*

**Vladimír Páral** ■

Foto: Vladimír Páral a Petr Hytych



■ Safari Lapland